

функцію аллегорії, пропонується тезис о зв'язи аллегорії з експрессионізмом. Речь йде о том, что среди 34 новелл (произведения 1880–1900-х гг.) первого тома десяти томного собрания сочинений Кобылянской 15 построены на аллегории. Эти произведения диссонируют с большинством произведений миметического стиля. Но именно благодаря сращиванию аллегорического изображения с миметическим формируется неповторимый экспрессионистский стиль писательницы.

**Ключевые слова:** аллегория, новелла, миметизм, реализм, модернизм, экспрессионистский стиль.

**Moklytsia Maria. Allegorical Short Story of Olga Kobylanska.** Among the stories Olga Kobylanska researchers have identified several of allegory, that shall take this concept for genre definition. The article offers a look at an allegory in terms of stylistic evolution, draws attention to the expressive function of allegory, proposed thesis on the connection allegory and expressionism, argues that much of the short stories of 1880–1900's is the most typical sample the expressionist style.

**Key words:** allegory, novel, mimetizm, realism, modernism, expressionist style.

Стаття надійшла до редколегії  
24.11.2014 р.

УДК 809.1+821

Світлана Натяжко

### Психоаналітичний метод у творчості Анни Гавальди (на прикладі роману «Втішна партія гри в петанк»)

У статті йдеться про актуальність дослідження творчості Анни Гавальди в психоаналітичному аспекті. Показано зв'язок художнього нарративу з психоаналізом. Здійснено аналіз твору «Втішна партія гри в петанк» у контексті творчості письменниці. Досліджено жанрову специфіку твору, систему персонажів, способи застосування психоаналізу у романі. На цій основі доведено доцільність використання психоаналітичного методу у дослідженні творів сучасної літератури.

**Ключові слова:** психоаналітичний нарратив, художній нарратив, метод психоаналізу, письменник-психоаналітик, психотерапевтичний ефект.

**Постановка наукової проблеми та її значення.** Зв'язок психоаналізу та художньої літератури зріс останнім часом. Завдяки психоаналізу в західному літературознавстві протягом ХХ ст. поширювався модерний погляд на літературний твір як результат синтезу свідомих та несвідомих психічних процесів. Н. Зборовська тлумачить творчість як «...унікальний психологічний феномен самопізнання і пізнання світу, що дуже часто виникає в супроводі загальнолюдського страху смерті і як бажання подолати смерть. Під час творення відбувається енергетичне перевантаження: психічна енергія в полі свідомості різко знижується, натомість активізуються глибинні енергетичні потоки неусвідомленого: водоспад міфологічних та архетипних (первинних) образів і символів виноситься з глибини душі» [1, с. 12]. Критика класичного психоаналізу сприяла нетрадиційному тлумаченню літератури загалом. Динамічний зсув психоаналітичних концепцій до біологізму (матерії, тілесності) або духовності (Слова, Логосу) зумовив унікальні зрушення в літературній інтерпретаційній методології; інтелектуальна праця на межі таких дисциплін, як психоаналіз, лінгвістика, антропологія та модерна філософія породжували нову практику тлумачення літературних текстів. Проникнення психоаналізу в гуманітарні науки активно впливало не лише на літературознавство, а й на художню творчість.

**Аналіз досліджень цієї проблеми.** Проблеми взаємодії психоаналізу та літератури вивчав ряд зарубіжних та вітчизняних науковців (Е. Мергенталер, Ю. Крістева, Р. Барт, Дж. Мітчел, Т. Мой, С. Маркус, Н. Зборовська, Н. Гапон, Л. Таран та ін.) відповідно до поглядів засновників психоаналізу. З. Фройд звертався до художньої літератури, щоб аргументувати свої гіпотези. Згодом психоаналітичний метод став прирівнюватися до літературної діяльності, з посиланням на те, що історії хвороб, які Фройд записував, читаються як новели, а фантазування, до яких вдаються невротики, схожі на «сімейні романи». Письменник і його художня діяльність стають цікавим об'єктом для наукових

розвідок, оскільки митець майстерно втілює свій невротичний симптом у форму художнього твору. Завдання дослідника літератури, за Фройдом, полягає в тому, щоб зрозуміти психологічний механізм автора.

**Мета статті** – проаналізувати роман сучасної французької письменниці Анни Гавальди «Втішна партія гри в петанк» в аспекті використання авторкою психоаналітичного методу.

**Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.** Сучасна література насичена текстами з психоаналітичною наповненістю, однак серед них не просто знайти твори, в яких, окрім власне психоаналізу, наявний ще й психотерапевтичний ефект. Черговий роман Анни Гавальди «Втішна партія гри в петанк» є яскравим прикладом поєднання цих двох функцій психоаналізу.

За жанром це роман. Варто зауважити, що це один з небагатьох романів Анни Гавальди, який повністю відповідає характеристикам зазначеного самою авторкою жанру. «Втішна партія гри в петанк» – великий за обсягом, складний за будовою (використані різні прийоми побудови твору: монолог, діалог, внутрішні роздуми) епічний твір, де широко охоплено життєві події протягом тривалого періоду та глибоко розкрито історії формування характерів персонажів. Зокрема, у романі висвітлено багатогранний характер головного героя Шарля Баланди. Він проявляється в складних, екстремальних життєвих ситуаціях. Акцент на внутрішньому світі героя свідчить, що «Втішну партію гри в петанк» можна визначити як психологічний роман.

Роман починається з присвяти і закінчується подякою. Щодо присвяти, то читачу важко визначити, хто такий Шарль і чи не є він прототипом головного героя. Тим паче, що письменниця неодноразово у своїх інтерв'ю вказувала, що всі її герої вигадані і не мають реальних прототипів. Такого роду епіграф додає достовірності і правдивості твору. У випадку з подякою ми маємо протилежну ситуацію. Зазвичай, вона висловлюється реальним людям, які пов'язані з написанням твору. У своєму інтерв'ю для газети «Metronews» Анна Гавальда мимохідь дає коментарі з приводу цієї подяки. Виявляється, що Анрі Барто дю Шазо – це укладач «Словника синонімів», який авторка, очевидно, постійно використовує у своїй роботі. Також Анна Гавальда зізнається, що ця книга у неї настільна [3]. Отже, обрамлення роману вводить читача у своєрідну гру, яка розгортається на межі між дійсним і вигаданим.

Перейдемо до аналізу роману.

Шарль Баланда – головний герой роману, йому 46 років, за професією архітектор, але став успішним інженером. Усього в житті він досягнув сам: «І Баланда, випускник вищої інженерної школи і Бельвійської архітектурної школи, дипломований спеціаліст і магістр наук, член Гільдії Архітекторів, трудоголік, лауреат, не раз премійований і відзначений...» [4, с. 99]. Багато працює, рідко буває вдома, живе в Парижі з коханою жінкою Лоранс і її дочкою Матильдою. Він спокійний, розважливий, камінчик за камінчиком вибудовує і влаштовує своє життя, дбає про Лоранс (побудував квартиру її мрії) і Матильду (допомагає їй з уроками, англійською і підбирає гарні композиції для прослуховування). Проте не відчувається таким щасливим, яким видається зовні. З перших сторінок читач розуміє, що видиме і справжнє – це не одне і те ж: «Я став надто черствим, змучений, виснажений, знесилений і брудний, просто непридатний для спілкування» [4, с. 16]

Для підсилення ефекту оповідач додає сцену з родиною Шарля. З самого початку (розділ I, глава 2) йдеться про напружені стосунки героя з рідними. Він характеризує свою сім'ю з байдужістю, як чужа людина: всі здаються йому надто правильними і нудними. Коли йдеться про рідню, герой виступає в ролі наратора. Пізніше читач дізнається про причини конфлікту. Батьки були занадто заклопотані власними проблемами, престижем сім'ї та гарним вихованням дітей: «Суботня вечір у вихованих людей, де кожен грає відведену йому роль» [4, с. 45]. Жодні дитячі інтереси та захоплення не враховувалися. Цінувалося лише те, що входило в межі правильного виховання та гарних манер. Це одна з причин зародження внутрішнього конфлікту героя.

Гавальда в цьому випадку використовує звичний для психологічних текстів прийом: вводить персонажа, дуже близького до головного героя. Функція такого персонажа – утішати, підтримувати і час від часу приводити до тями. Зазвичай це повна протилежність головного героя. У випадку з Шарлем Баландою таким персонажем постає його менша сестра Клер: «Так, це вона. Це Клер. Компенсація за двох інших. Принаймні, для мене...» [4, с. 39]. Брат і сестра відрізняються не лише статтю, а й характером. Клер – жвава, весела, енергійна, успішна в роботі (за професією вона

адвокат), готова прийти на допомогу кожну хвилину. Вона рятівник для Шарля у всіх складних життєвих ситуаціях: «Так, моїй надзвичайній сестричці все під силу. Вона вмиє зірве план розміщення гостей і розрядить атмосферу на сімейній вечері, без образ розворушить розбещених підлітків, зможе завоювати прихильність навіть такої дами, як Лоранс» [4, с. 44].

Непрості стосунки склалися у сім'ї Шарля: «Все було як завжди, але з кожним разом все гірше. Повне відчуження. Уже й берегів то не видно...» [4, с. 19].

З дружиною вони давно вже чужі. Вона йому зраджує, а Шарль сприймає це як належне. Йому здається, що він ніколи її не знав до кінця. Причин такого стану у сім'ї герой знайти не може, навіть більше, не хоче. Його влаштовує таке існування: «Лоранс не вперше мені зраджувала і досі я не дуже переймався цим. Я, звісно, не в захваті, але, як вже йшлося, я ж кинувся у вовчу пашу, підлестившись до звіра. Я швидко зрозумів, що сів не в свої сани» [4, с. 48]. Єдине, що його хоч трохи втішало у власній сім'ї, була дочка Лоранс Матильда. Незважаючи на те, що він не рідний батько, у них склалися досить теплі, ніжні, сповнені довіри і поваги стосунки: «Моя-дочка-яка-була-мені-не-дочка-але-все-ж-таки-дочка...» [4, с. 23].

Отож, показуючи головного героя в складний момент, оповідач готує читача до вибуху душевної кризи, бо «коли несвідоме, яке є значно могутнішою енергетичною силою, почне підкоряти свідомість, то у всій психічній структурі людини ймовірно настання тотальної катастрофи – психозу, або божевілля» [1, с. 47].

Умовно роман можна поділити на три частини: перша – короткий опис життя Шарля Баланди; друга – те, що сталося з ним після листа або, якщо говорити медичним терміном, те, що спричинило проявлення ознак «хвороби», і власне «хвороба».

Композиція роману – це чергування подій із теперішнього життя Шарля і його спогадів про різні періоди, пов'язані з образом матері його друга дитинства – медсестрою Анук. Що б він не робив, він мимоволі повертається у минуле. Причому, чіткого і послідовного викладу подій у творі немає. Тут зберігається специфічна манера письменниці вести уривчасту розповідь: Гавальда не витрачає зайвих слів на сюжет чи подію; вона залишає головне – думки героя.

Сюжетотвірним тут став мотив таємниці: лише поступово, із уривків спогадів і думок героя читач дізнається про історію його драматичних стосунків з Анук, які залишили серйозний слід в його житті, про підлість Алексиса, про дивний спосіб життя Нуну, про трагедію його сестри і т. д. І кризь всі ці спогади звучить внутрішній голос Шарля. Саме завдяки його думкам про себе («Розсудливий, правильний, старанний, стриманий, показний, з вмінням вести переговори...» [4, с. 134]), про своє життя («Багатообіцяючий архітектор, що дослужився до скромного каменяра. Тепер він вільно говорив англійською, кинув малювати, намотував повітряні милі і засинав, заколиханий гулом війн по CNN, на готельних ліжках, які були йому немилосердно великі...» [4, с. 35]), аналізу своїх дій, думок, помислів («До чого всі ці безсонні ночі? До чого це неповноцінне життя? Коли він навіть у сім'ї не може побудувати повноцінні стосунки? Звідки ця вагота в потилиці? І взагалі, сама потреба зводити стіни? Для чого йому ця наперед програна битва?» [4, с. 99]) читачу вдається зрозуміти всю суть конфлікту. Він звинувачує себе у тому, що залишив, забув про Анук, розірвав стосунки з Алексисом, зробив Лоранс нещасною, одружившись на ній; у тому, що має таке життя і, як результат, перетворення на робота, в якого закладено певну схему життя. Авторка ясно показує, що герой розуміє свою проблему, але не може збагнути її витoki: «Так. Саме так. Всі симптоми, як у нього. Лише їх локалізація не ясна» [4, с. 117].

Таке почуття невдоволеності героя власним життям штовхає його на постійні переміщення в просторі, зовнішньо пов'язані з його діяльністю архітектора, але зумовлені суперечністю між явним і мислимим. Звідси і конфлікт роману – зіткнення в душі головного героя двох особистостей: успішного дипломованого архітектора і невпевненого в собі Шарля Баланди.

Переломним моментом у житті героя стає дорожня пригода, коли його збиває машина. Відчувши фізичну біль, Шарль насмілюється здійснити вчинок, на який довго не зважувався – відвідати колишнього друга Алексиса, сподіваючись отримати відповіді на всі свої запитання. Ця зустріч – не просто повернення в минуле, а, швидше, поворотний пункт в долі героя. Зустрівшись з Алексисом, повернувшись повністю у минуле, якого він так боявся, Шарль опиняється сам-на-сам із власними страхами. Одна зустріч з минулим звільняє його від важкої вини, сумнівів і спогадів, і Шарлеві зда-

ється, що все, гру завершено: «Він відчув велике полегшення: кульки знову тяжіли в кишені, партія завершена, більше грати він не мав наміру» [4, с. 288].

Поступово всі таємниці відкриті: читач розуміє, що Шарлю завжди хотілося тепла, любові, уваги і ніжності. Героєві також відкриваються причини його «хвороби». Однак, як і у будь-якій історії хвороби, потрібен спосіб лікування. Третя, умовно виділена, частина роману дає читачеві відповідь. Зустріч з Кейт розставляє все на свої місця.

Розповідь дівчини про своє життя, про круті повороти її долі, допомогла зрозуміти Шарлеві, як жити далі. Письменниця фокусує увагу читача на пережитих Кейт подіях, розповідь про які вимагає багато зусиль і відваги. Для неї, як і для Шарля, минуле приносить багато неприємних переживань. Адже вона втратила рідну сестру, покинула роботу, про яку все життя мріяла, залишила країну, життя в якій приносило їй лише задоволення, а разом з нею і коханого хлопця. А рідні батьки трохи не збожеволіли. Еллен була для неї такою близькою і дорогою, як і Анук для Шарля: «Вона була моєю подружкою, єдиною, але, водночас, набагато більше ніж просто подругою...» [4, с. 387]. І в її смерті Кейт також винуватила себе: «Це ж я вмовила Еллен поїхати розвіятися, і мені здається, що... як сказати... в цій історії є частка і моєї вини...» [4, с. 403].

Ситуація Кейт виявилася значно гіршою, ніж у Шарля. З тонким психологізмом Гавальда змальовує її стан («Я знищила своє життя» [4, с. 428]). Проте дівчині вдається знайти сили і пережити все, адже зовсім «...небагато треба, щоб бути щасливим» [4, с. 449]. Таким щастям стали для неї діти: «Я б все одно нічого не досягла, тому що я і нігтя своїх кумирів не варта, проте діти дали мені все...» [4, с. 441]. Кейт живе у напівзруйнованому будинку, з п'ятьма дітьми і великою кількістю тварин, але це не заважає їй радіти життю, бачити все прекрасне у світі, цінувати речі, які маєш у житті, і дарувати свою любов ближнім.

Кейт своєю історією допомогла Шарлеві вилікуватися, віднайти своє місце та зрозуміти суть: «Вдихнув на повні легені» [4, с. 466]. У четвертому розділі роману показано, як проходить терапія головного героя. Багато змін стається у його житті, він поступово вчиться жити заново. Для підсилення ефекту психотерапії з допомогою Кейт письменниця демонструє, що одним із важливих наслідків ефективного лікування є те, що герой відродив у душі давно придушене, отримав перспективи у житті. Він знову почав малювати!

Кульмінаційним моментом стає розповідь Шарля про його життя в розмові з Кейт, яка звучить як сповідь. Цим авторка дає зрозуміти, що головний герой повністю одужав, якщо він зважився назвати все те, що спричинило його розлад.

У «Втішній партії гри в петанк» Анна Гавальда використовує прийом, якого не було в попередніх творах. Вона показує героя після того, як він пройшов всі стадії психоаналітичної терапії. Створює роман з так званим «happy endom», нібито не дає читачеві жодного іншого варіанта розвитку подій. Тимчасом твори з психотерапевтичним ефектом повинні мати відкритий фінал, щоб дозволити читачеві самому обрати шлях розвитку подій. Саме тому французька письменниця вводить сцену з другом Шарля, де той припускає, що все швидко набридне герою. Такий варіант має право на існування, тому що, проживши стільки років по усталеній моделі, неправдоподібно повністю змінити свій спосіб життя за місяць. І ще питання, як довго Шарль зможе жити таким безтурботним життям, як Кейт, бо все ж таки його натура інша: «Це ти зараз літаєш в небесах, закоханий, але ... дідько! Адже ми з тобою знаємо, що таке життя, хіба ні?» [4, с. 584].

Також Гавальда подає у романі ще один варіант розвитку подій (трагічний). Описуючи життя Анук, вона показує зовсім протилежну життя Кейт історію. Авторка протиставляє їхні розв'язки. Кейт зуміла перебороти все, а Анук – ні. Працюючи медсестрою, вона допомагала рятувати чужі життя, але не змогла рятувати ні власного (покінчила життя самогубством), ні власної сім'ї (Алексис, єдиний син, залишив її саму ще в молодості). Анук не вдалося зрозуміти суть своїх проблем і подолати їх.

Отож, читач має три версії розвитку подій для Шарля: перший – він долає всі внутрішні і зовнішні конфлікти і живе щасливим життям з Кейт, її дітьми і Матильдою (тут ми маємо нового Шарля); другий – таке «безтурботне» життя йому з часом набридає і він повертається до старого способу зі стабільністю, успішністю і впевненістю у кожному дні (перед читачем постає впевнений архітектор Баланда); третій – не зрозумівши нічого, не приймаючи самоаналізу як способу подо-

лання внутрішніх суперечностей, закінчує своє існування в повній самотності і відчаї (стиль життя невпевненого, сірого, у вічній боротьбі з самим собою Шарля).

Тепер щодо назви. Петанк – це найпопулярніша гра серед французів. Мета гри – стоячи в середині кола, кинути порожнисті металеві кулі якомога ближче до маленької дерев'яної кулі. Виграє та команда, яка кинула найбільше куль найближче до дерев'яної кульки. Гра символічно відображає спроби головного героя влаштувати своє життя, що уподібнюється киданню куль, успішному чи не дуже. Але у петанку є така партія, яку розігрують вже після реваншу, вона називається «втішною» і грається не на гроші, без очок, просто заради задоволення. Саме ця метафора лягла в основу роману: ставитися до життя без розрахунку, без конкуренції, просто заради задоволення жити. Крім трагедії Шарля, традиційно Гавальда торкається в романі й інших, властивих її творчості, проблем. Наприклад, проблема батьків і дітей, де письменниця показує різні варіанти розвитку стосунків: відсутність близькості і по суті зрада (історія Анук і її сина Алексиса), мирне співіснування в рамках традицій, але не повна близькість (сім'я самого Шарля), віддаленість (Лоранс і Матильда), довіра і любов (Кейт і її племінники). Текст роману наповнений інформацією, пов'язаною зі сферами професійної діяльності того чи іншого героя. Анна Гавальда вдається до такого засобу, щоб надати достовірності написаному. У романі велика кількість описів будівель та інтер'єру з погляду конструктора та інженера, багато імен відомих архітекторів: Альваро Сіза, Альбер Лопрад, Феркон Пуйон та ін. Письменниця використовує мову медицини в оповіді про Анук. Також Анна Гавальда проявляє глибоку обізнаність у сфері музики, літератури та кіно. Весь роман наповнений цитатами з пісень та посиланнями на музикантів і композиторів різних стилів (Чесні Генрі Бейкер, Тіно Россі, Лео Ферре та ін.); згадуються імена різних акторів (Фред Астер, Джуди Горланд, Джеймс Байрон Дін та ін.). А приклади літератури, використані у тексті, підібрані так, щоб підкреслювати основну ідею твору. Наприклад, уривки з роману Л. Толстого «Війна і мир» зі сценами Бородинської битви метафорично відображають боротьбу Шарля з самим собою.

Анна Гавальда використовує різні стильові прийоми. Загалом розповідь ведеться від особи головного героя. При чому герой дуже часто змінює свою роль. Нерідко у романі описано суперечки Шарля із самим собою. Авторка використовує такі методи, бо «...техніка психоаналізу полягає в тому, щоб отримати вирішення загадок, наскільки це можливо, від самого пацієнта» [2, с. 94].

Однак читач відчуває безпосередню присутність авторки. Розповідь часто ведеться від її імені: «Підемо за ним і ми<sup>1</sup>» [4, с. 136]. При чому в одній із реплік Анна Гавальда вказує на себе як автора: «Його валіза надто тяжка, а я порт'єром йому не наймалася» [4, с. 77]. Часто авторка ніби веде діалог з Шарлем: «Ні. Будь люб'язний. Будь-ласка. Повернись. Не для цього ми стільки йшли за тобою, щоб уже в Рамбуїе повернути назад» [4, с. 276]. На противагу, щоб показати живий діалог між автором і головним героєм, є глава, у якій Шарль дає оцінку автору (глава 11, частина 4).

Дуже часто Гавальда під час діалогічного мовлення у романі не використовує необхідних розділових знаків (лапок, двокрапок), зокрема, це стосується діалогів, відтворених у думках, спогадах Шарля. Такий прийом нагадує потік свідомості, він надає оповіді більшої правдивості і психологізму.

**Висновки та перспективи подальшого дослідження.** Отже, для поглиблення психологізму традиційної історії життя вигаданого персонажа А. Гавальда використовує психоаналіз, схований у підтекст. Так вона надає можливість читачам бути психоаналітиками, думати над витоками проблем і криз у житті героїв, ставити діагноз, бачити способи лікування, а згодом використовувати цей досвід у власному житті. Це дуже суттєво змінює характер психологізму у творі. Застосування психоаналізу при вивченні творів сучасної літератури дає змогу вирішити багато важливих проблем змісту і форми, відкриває перспективи для побудови нових концепцій у царині наратології.

#### *Джерела та література*

1. Зборовська Н. В. Психоаналіз і літературознавство : посібник / Н. В. Зборовська. – К. : Академвидав, 2003. – 392 с. – (Альма-матер).
2. Фрейд З. Введение в психоанализ : лекции / З. Фрейд ; пер. с нем. Г. В. Барышникова ; под ред. Е. Е. Соколовой и Т. В. Родионовой. – СПб. : Изд. группа «Азбука-классика», 2010. – 480 с.

<sup>1</sup> Мається на увазі автор і читач.

3. Bourboulon F. Anna Gavalda : «Il y aura beaucoup de versions de La Consolante» [Electronic resource] / F. Bourboulon // Metronews. – 2008. – Available from : <http://www.metronews.fr/x/metro/2008/03/19/eEFRsAJF8Mu8s/index.xml>
4. Gavalda A. La Consolante / A. Gavalda. – Paris : Le dilettante, 2009. – 638 p.

**Натяжко Светлана. Психоаналитический метод в творчестве Анны Гавальды (на примере романа «Утешительная партия игры в петанк»).** В статье речь идет о важности и актуальности исследования творчества современной французской писательницы Анны Гавальды в психоаналитическом аспекте. Представлены основные характеристики художественного нарратива писательницы на примере романа «Утешительная партия игры в петанк». Отображена непосредственная связь художественного нарратива с психоанализом. Проанализировано использование психоанализа как литературоведческого метода, который рассматривается в русле новейшей методологии теоретической науки. Обозначены характерные особенности и функциональные возможности психоаналитического метода. Осуществлен анализ произведения в контексте творчества Анны Гавальды. Исследована жанровая специфика произведения, система персонажей, способы применения психоанализа в романе «Утешительная партия игры в петанк». На этом основании доказывается целесообразность психоаналитического метода в исследованиях произведений современной литературы.

**Ключевые слова:** психоаналитический нарратив, художественный нарратив, метод психоанализа, писатель-психоаналитик, психотерапевтический эффект.

**Natyazhko Svitlana. Psychoanalytic Method in the Works of Anne Gavalda (on the Example of the Novel “Consolation”).** The article deals with the importance and necessity of research of the work of contemporary French writer Anne Gavalda in the psychoanalytic sense. The basic characteristics of the literary narrative of the writer on the example of the novel “Consolation” are examined. A direct connection of between the literary narrative and the psychoanalysis is shown. The use of the psychoanalysis as a literary method that is examined in the course of the modern methodology of theoretic science is analyzed. Peculiar features and functional possibilities of the psychoanalytic method are circled here. The analysis of the novel in the context of the Anne Gavalda’s works is envisaged. A genre specific of the novel, a system of characters, application ways of the psychoanalysis in the novel “Consolation” are studied. On this basis the expediency of using of the psychoanalytic method in researches of the works of modern literature is proved.

**Key words:** psychoanalytic narrative, literary narrative, method of psychoanalysis, writer-psychoanalyst, psychotherapeutic effect.

Стаття надійшла до редколегії  
25.11.2014 р.

УДК 821.161.1-31.09:7.036.1

**Евгений Никольский**

## **Духовный реализм как творческий метод мистической диалогии Всеволода Соловьева**

В статье рассмотрена специфика мистической диалогии (романы «Волхвы» и «Великий Розенкрейцер») Всеволода Соловьева (1849–1903) с точки зрения художественного метода. Автор приходит к выводу, что данные произведения следует отнести к явлению духовного реализма, потому что сотериологическая проблематика романов, изображение духовного восхождения главного героя от мрака гордыни к свету христианской любви показывают, что при создании произведений Всеволод Соловьев опирался на традиции святоотеческого богословия. Для выяснения авторской позиции писателя произведено сопоставление концептуально важных фрагментов текста и творений святого Феофана Затворника.

**Ключевые слова:** духовный реализм, полемика с оккультизмом, духовное становление личности, историческая проза, религиозно-философская позиция писателя.

**Постановка научной проблемы и её значение.** Как известно, конкретные типы реализма тесно связаны с миропознавательной платформой художника, с его пониманием истины. Исторически сложившейся в XIX в. реализм, получивший название «критического» или «классического», был основан на эвдемоническом миропонимании и исследовал социальные и (или) психологические проблемы. Ему присущ природный или исторический, социальный или психологический (душев-

ный) детерминизм. Этот реализм анализирует зависимость человека именно от этих граней бытия. Заметим, что с духовной точки зрения все они лежат в плоскости тварного, земного мира, душевно-телесной сферы. Лучи из мира иного могут временами проникать в пространство художественного произведения критического реализма, но не оказывают решающего влияния на ход событий.

Однако, по наблюдениям Любомудрова, изложенным в книге «Духовный реализм в литературе русского зарубежья», существует такое художественное творчество, основой которого является не та